

Tvind giver svar til sine kritikere

Amdi Petersen i åbenhjertig samtale med Fagbladet om fællesmøder, disciplin, den enkelte contra fællesskabet, parforhold, ekspansionsstrang og skolernes mål og metoder. En bog om Tvind-skolerne er på vej.

Af Martin Jensen. Bragt i Fagbladet, nr. 7, april 1979

– Det er vores hensigt at skrive en bog om skolerne, om hvad vi vil med dem og om den holdning, der ligger bag vort arbejde. Lad mig tilføje, selvom jeg ikke har dækning for det nogen steder, at jeg i mellemtiden finder det rigtigt, at vi sætter ekspansions tempoet ned, mens rødmænd går lidt af den ene kind – uden at vi vender den anden til.

Med denne bemærkning konkluderede Amdi Petersen en åbenhjertig samtale med Fagbladet, som blev bebudet i sidste nummer. Han tog til genmæle mod den storm af kritik og anklager, der på det seneste har været rettet mod Tvind-imperiet og i særlig grad dets efterskoler. Amdis Petersens hidtidige tavshed har været et af kritikpunkterne, fordi offentligheden i udpræget grad har identificeret Tvind-skolerne med ham som deres initiativtager. Herom siger han:

– Jeg kender godt den opfattelse. Men den er forkert. Jeg må understrege, at jeg har mit arbejde på Det Nødvendige Seminarium og at skolerne er selvstændige institutioner, der selv er i stand til at svare for sig. Der findes ingen centralisme, heller ikke over for offentligheden. Når jeg alligevel optræder her – i en vis forstand illegalt – skyldes det, at Fagbladet er medlemsblad for Specialarbejderforbundet, som vi via en række afdelinger er i nært samarbejde med. Måske er det forkert, at jeg har holdt mig tilbage, men sagen er jo, at min kontakt med efterskolerne kun er andenhånds, selvom jeg naturligvis har fulgt debatten og ved noget om, hvad der foregår.

– Fortæl os da om din holdning til kritikken. Hvad har I lært af den, anser I den for udelukkende negativ?

– Vi er nødt til at dele kritikken op i to dele – i en førstehåndskritik og så, jeg havde nær sagt, den der optræder i medierne. Det foregår på to niveauer, den første mellem forældre og lærere, med skolebestyrelserne og i det daglige arbejde fra morgen til aften med baggrund i direkte kendskab til tingene. Andenhåndskritikken fremføres dels af mennesker med en positiv interesse i skole spørgsmål og dels med store overskrifter i aviserne om historier af forskellig art. Det sidste vil jeg ikke kommentere, for skulle jeg det, måtte jeg tage personlige spørgsmål op omkring de mennesker, hvorom det drejer sig. Og det ligger uden for, hvad vi på skolerne kan være med til. Sådanne ting drøfter vi med de pågældende selv for at bringe eventuelle modsætninger ud af verden. Enkelte gange er det ikke lykkedes, og så er en del af medierne med det samme parat til at finde de store overskrifter frem.

Kritikken af fællesmøder

– Men naturligvis lærer vi også af det. Og lad mig så tilføje, at vi tydeligvis har begået fejl. Jeg ved ikke, hvor mange gange vi skal erkende det. Men jeg skal gerne gentage endnu engang.

– Anser du kritikken af de store fællesmøder for elever og lærere for relevant?

– Den bygger i hvert fald på førstehåndskritik. Fællesmøderne er opbygget som en øverste institution for skolerne, der ikke som normalt er dirigeret af en myndighed udefra eller af lærerne. Jeg mener det er et fremskridt, at den autoritære overbygning er erstattet af elevernes egne beslutninger om form og indhold. Disse møder bruges til to forskellige ting. Den ene er økonomidrøftelser, tilrettelæggelse af undervisningsplaner for de forskellige elevgrupper, debat om den hidtidige undervisning mm. Til disse formål er fællesmøderne udmærkede.

– Den anden del af fællesmøderne er spørgsmål bl.a. om disciplinen på skolerne, elevernes overholdelse af de normer og regler, som de kender fra skoleprogrammet og fra forudgående forældredrøftelser.

– Her er kritikken sat ind, men det er netop noget vi ikke vil afstå fra. Vi ønsker, at der skal herske en rimelig disciplin på skolen, og det står vi gerne til ansvar for. Allerhelst ordner vi nemlig opståede problemer med eleverne selv fremfor en skoleinspektørs disciplinering fra oven.

– Når vi har problemer, har det først og fremmest drejet sig om elever, der udebliver fra undervisningen. Eleverne kommer med vidt forskellige forudsætninger og ikke alle har samme positive holdning til den arbejdspraktik, der indgår som et vigtigt led i undervisningen. Enkelte mener derfor, at de selv kan bestemme om de vil deltage eller ej, men netop her støder de mod en af rammerne for skolens liv, og den ramme agter vi at fastholde.

– *Man har udlagt det sådan, at uanset om eleverne er syge, skal de komme, om de så skal krybe eller gå?*

– Det tør jeg roligt afvise. Det har intet på sig, selv om vi naturligvis kender begrebet simuleret sygdom.

– *Hvordan behandles en sådan affære?*

– Den drøftes først i den pågældendes egen gruppe. Skal man begynde undervisningen eller vente, når tre elever er borte. Vælger de fremmødte at undvære dem, opfattes det som accept af fraværet, når det passer den enkelte. En anden metode er, at hele gruppen møder op for at hente de udeblevne, men det gentages ikke ofte, for eleverne som helhed ønsker ikke at spilde deres tid. Så kan lærerne tale med eleven, men giver heller ikke det et varigt resultat er den næste udvej hyppigt at gå til forældrene om sagen. Vi inddrager dem ofte i afgørelsesprocessen, fordi vi betragter dem som medansvarlige for, at alt forløber ordentligt.

Enighed nødvendig

– Endelig har vi den løsningsmodel, der hedder fællesmødet. Oftest er det eleverne selv, der tager problemet op på et sådant møde, fordi de føler sig hæmmet i deres arbejde og derfor ønsker fællesmødets støtte til, at det, de er kommet på skolen for, kan foregå uantastet.

– Ved sådanne lejligheder får sagen ikke for lidt. Eleverne siger ting og sager til hinanden, og lærernes stadige opgave er derfor at slå koldt vand i blodet, så man får parterne til at forliges.

– *Er det et princip, at der skal opnås enighed på et sådant møde?*

– Ja, jeg mener, man skal blive enige, når sagen drejer sig om de rammer skolen bygger på. Er andre ting til debat gælder princippet naturligvis ikke, for eleverne kan leve på skolerne med stor uenighed om mange ting. Men når talen er om at komme til undervisningen, om at drikke spiritus eller ryge hash, ja så er det skolens rammer, og her må der herske enighed. Det drejer sig om skolens grundlæggende styring, og her har man fællesmødet holde sig til, så de mange ikke føler sig trådt på af de få.

Det hænder man går for vidt

– *Man har kritiseret mødernes langvarighed, og det kan undre, at mange timer er nødvendige for at opnå enighed om den slags problemer. Kan de ikke ordnes på fem minutter?*

– Jo, det mener jeg da også. Men jeg har ikke hørt om lange møder, når det gælder den slags spørgsmål. De kan tænkes andre anledninger, eksempelvis kan det dreje sig om tyverier. Sådanne lange møder foregår gerne et par gange årligt, fordi der efterhånden hober sig en række problemer op, der spores som uro i undervisningen. Der forsvinder penge, cigaretter, en kage hjemmefra eller andre, måske små ting. Men som sagt, de hober sig op, og for at få rensset luften er det nødvendigt med en fælles undersøgelse for at få dem bort af hensyn til arbejdet.

– Der findes elever og forældre som har følt, at der foregik en slags psykisk terror under disse møder. Den enkelte er måske kun under mistanke for tyveri men stilles overfor 100 anklagende elever i et så voldsomt pres, at det bliver for meget for 15-16 årige unge. Måske kan de ikke klare en sådan behandling og tilstår ting, de er uskyldige i, for at få fred. Hvad mener du om en sådan situation?

– Jeg erkender, at der her er et problem. Også jeg kan få det indtryk, at man indimellem går for vidt. Måske bliver jeg uenig herom med andre på skolerne, men konklusionen her må være, at vi må blive

meget dygtigere til at finde en række metoder yderligere, når disse sager står på dagsordenen. Måske bør vi sætte fællesmødet ud af kraft netop i disse forhold.

– Fra dette skoleår har vi startet med at inddrage forældrene endnu stærkere i opdragelsesopgaven fordi vi har følt ikke helt at kunne magte den. Problemerne drøftes på forældremøder, og jeg går også gerne med til at overveje om vi skal erstatte opklaringen af små rapserier med slet ingen opklaring. Her går dog en grænse, hvor den enkelte skole selv må finde vej.

– *Overdramatiseres problemet ikke? Man siger, at Tvind-skolerne fokuserer på den hellige ukrænkelige ejendomsret helt til det bagatelagtige på lærernes tilskyndelse?*

– Det er simpelthen usandt. Lærerne underviser, men kontrollerer ikke stjålne kiks. Kravet om opklaring kommer fra eleverne selv. De ønsker deres ting tilbage, deres cigaretter og penge osv. Og de siger til lærerne: I må finde ud af det. Jeg mener ikke vi fokuserer for meget, men vi har gerne villet bruge disse sager ved at trække dem frem som led i opdragelsesprocessen.

En ringere løsning

– *Problemet kendes fra alle efterskoler. Hvad gør man andre steder?*

– Jeg har undervist på tre tilsvarende skoler, hvor der handles højst forskelligt. Nogle steder isolerer man sig fra problemet ved den måde, man tager eleverne ind på. Andre steder hersker en streng justits fra skolens leder, mens atter andre søger at tale sig til rette i enrum med den enkelte elev.

– *Er den sidste form ringere end Tvinds?*

– Ja, den er meget ringere.

– *Den vækker i hvert fald ikke samme opstandelse i offentligheden.*

– Naturligvis ikke, for den ligner de metoder man almindeligvis anvender. Ansvarer placeres på en enkelt stol og derfra afgøres sagen suverænt. Men man løser ikke problemet. Elevernes modsætningsforhold består alligevel og forøges gennem dette magtbud. Selve spørgsmålet om opdragelsen til fællesskab og solidaritet mellem eleverne rører man overhovedet ikke ved. Vort ønske er derimod at genskabe et godt forhold mellem de implicerede elever og få det til at udvikle sig. Jeg drømmer ikke om at nå de helt store resultater, men der må være en holdning til problemet, og jeg mener, at vi i langt de fleste tilfælde har handlet rigtigt, når vi sagde, at det var de manges interesse, der skulle tilgodeses.

Når der lægges pres på

– *Et andet kritikpunkt er elevernes fritid. Hvorledes er det med den?*

– Undervisningen slutter ved 4-5 tiden. Om aftenen er der en række arrangementer, klubber der dyrker musik, diskuterer, ser film mm. Alle har mulighed for at deltage, og hver tredje weekend er der hjemrejsefrihed.

– *Nogle elever har kritiseret, at de aldrig har fri. Lægges der pres på dem for at deltage i aftenarrangementerne?*

– Hovedprincippet er, at man kan komme, når man selv ønsker det. Normalt er der intet pres, men det findes måske for visse elever, fordi det kan være svært for dem at opføre sig ordentligt i og uden for skolen i de aftentimer, der er til rådighed. Derfor kan man måske anbefale dem at komme til aftenarrangementerne, og det kan de måske opleve som et pres. Men det har altid en baggrund for den enkelte. Bruger han fritiden til at arrangere slagsmål eller terrorisere andre, så opstår der problemer, som måske på et fællesmøde kan resultere i en elevafgørelse om, at de pågældende skal møde frem. Det kan finde sted, men hører til undtagelserne.

– *De øvrige elever føler det ikke som en forlængelse af skoletiden?*

– Nej, men som et tilbud de selv styrer på kammeratlig vis.

Når parforhold giver problemer

– *Et andet voldsomt kritikpunkt. Er der forbud mod parforhold på skolerne?*

– Naturligvis ikke. Vi er under ingen omstændigheder interesseret i at ødelægge gode forhold mellem mennesker uanset karakteren. Men man må forstå, at det seksuelle spiller en voldsom rolle for unge i den alder. Ikke mindst i den første uge på skolen er eleverne enormt optaget af hinanden, og det kan altså udvikle sig, så det går ud over undervisningen. Derfor har vi opstillet nogle rammer, der skal sporre interessen hen på andre ting, selvom det kan være svært.

– I en af rammerne siges det, at man ikke må sove sammen på værelserne. Og i det spørgsmål kan jeg forsikre, at vi har forældrene 99,9 pct. bag os.

– *Er det eneste begrænsning for parforhold?*

– Nej, det er det ikke. Udvikler et sådant forhold sig til noget som helt tydeligt generer det hele samvær på skolen, ja så bliver det også et skoleanliggende.

– *Er der så overhovedet spillerum tilbage?*

– Ja, naturligvis, det er der hele tiden.

– *Man har hørt om fællesmøder, hvor parforhold dissekeres meget indgående. Hvad synes du om det?*

– Det vil jeg foreslå, at vi holder op med. Mest for skolens skyld, når disse sager skildres som om parrets forhold bliver kvæstet og knoklet i stykker. Der er en anden måde at skildre det på, for det foregår oftest i mindre gruppers diskussion. Vi skal ikke have det frem på fællesmøder, men vi er nødt til at have det med i vurderingen af omgangsformerne. Vi er ikke skeptiske overfor parforhold, når det forenes med skolens hverdag og arbejde. Så er isoleringsfaren nemlig ikke stor, men man må huske, at eleverne selv fokuserer enormt meget på disse forhold.

Skolernes styring

– *Skolerne styres centralistisk, pædagogisk og ideologisk efter påbud fra hemmelige lærermøder på Tvind. Sådan siger angriberne. Hvad mener du?*

– Rent opspind. Vi har fire årlige møder for alle lærere, og derudover fælles lærerforsamlinger på de enkelte skoler efter behov. Dagsordenen er her udelukkende spørgsmål om bevillinger til skolen eller den enkelte lærer, planer om nye skoler, lærernes egne problemer osv. Når det gælder undervisning og pædagogik foregår det gruppevis på den enkelte skole.

– *Men hvor får den enkelte skole sin holdning fra, hvem udstikker det pædagogiske sigte. Findes der ingen fælles målsætning for alle Tvind-skolerne?*

– Jeg er lige ved at sige, bare der gjorde. Men jeg må sige, at der i det grundlæggende findes en vis form for enighed. Det er den enighed, der er baggrunden, når den enkelte lærer melder sig til arbejdet. Og det er den enighed, der føres videre, men i forskellige facetter.

– *Hvad består så denne enighed i, og hvor finder man frem til den?*

– Ja, i virkeligheden er det vel et historisk fænomen. Vi er jo startet engang, og skal jeg sige det lige ud, tror jeg ikke vi er enige om andet end det rammerne kan bære. Lærerguppen, der startede Den Rejsende Højskole, var faktisk slet ikke sig selv bevidst. Vi ville lave en skole og havde nogle forestillinger om, hvordan den skulle være. Her udmøntedes også planen til den første efterskole. Vi formulerede tanken om en skole, der forenede teoretisk undervisning med praktisk arbejde og åbnede op på vidgab for det omgivende samfund. Samtidig ville vi gerne bringe noget opdragelsesmæssigt i forhold til denne teori og i forholdet til de fag, som vi mente ville gavne børn, der har klaret sig dårligt i folkeskolen. Vi ville give dem nye muligheder og opdrage til kammeratskab og indbyrdes solidaritet.

– *Alt dette er ikke nedfældet nogen steder?*

– Jo, men kun i vore skoleprogrammer.

– Og mål og metoder diskuteres altså ikke skolerne imellem?

– Ikke direkte, men vi har vort såkaldte tre-system, hvor lærerne i tremandsgrupper mødes med lignende grupper fra andre skoler til ugentlige møder, hvor man udveksler erfaringer og diskuterer.

– Har I haft problemer med ekspansionen? Jeres imperium vokser voldsomt, giver det ikke problemer med at skaffe kvalificerede lærere?

– Jeg mener ikke udbygningen er sket i større hast, end det hele tiden har været forsvarligt, også hvad angår lærerkræfter. Vi kender mange af dem, før de kommer her på skolerne. Og mange melder sig af lyst til at arbejde netop på vore vilkår. De kommer med mange former for uddannelse bag sig, for en egentlig læreruddannelse er ikke i sig selv nogen garanti for kvalitet. Det er mit indtryk, at folk med en varieret baggrund ofte er de bedst egnede.

Ideologi og puritanisme

– Du har afvist, at der foregår en centralistisk styring af skolerne. Men også den kritik er jo rejst, ikke blot når det gælder ekspansionen, men også i spørgsmålet om ideologi. Der er folk, der har karakteriseret Tvind-skolerne som »en underlig form for venstreorienteret puritanisme«. Stemmer det?

– Hvad skal jeg svare. Tænker man på, at vi lærere sparer sammen for at kunne udvikle vore skoler, og tænker man på, at vi ikke har en bil hver og for det meste spiser god borgerlig mad. Ja, i den forstand er vi puritanske. Men hvis det gælder om at tage hul på samfundets problemer og tage stilling til den tid vi lever i, så er vi fan'ne ikke puritanske. Og det venstreorienterede. Hvis det er at samarbejde med SiD og at have interesse for den 3. verden i undervisningen og for de imperialistiske forhold, ja så er vi sågu' venstreorienterede. Til og med med god samvittighed.

– På baggrund af alt, hvad der siges om jer, er der så ikke behov for i detaljeret form at få nedfældet, hvad I vil med Tvind-skolerne, en overordnet målsætning til offentlighedens underretning?

– Jo, du har ret, og jeg vil gerne komme med en nyhed. Vi vil skrive en bog om skolerne og hvad vi vil med dem. Og selv om jeg ikke har dækning derfor vil jeg godt tilføje, at vi nok bør sætte ekspansions-tempoet ned, mens rødmen går, af den ene kind – uden at vende den anden til.